

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าในการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน มีบางประโยค
รูปประโยค เป็นคำถาม คือ มีคำบอกคำถาม "ไหม" "หรือ" อยู่ในประโยค แต่
ผู้พูดมิได้ต้องการคำตอบ เช่น

"กรุณานั่ง เข้าไปด้านในหน่อยได้ไหมคะ"

"สวีสวีคะ สบายดีหรือคะ"

ประโยคทั้งสองมีรูปประโยคเป็นประโยคคำถาม แต่แท้จริงในประโยค
แรก ผู้พูดมีเจตนาขอร้องอย่างสุภาพ ส่วนประโยคที่สอง ผู้พูดมีเจตนาทักทาย
นอกจากนั้นบางประโยค รูปประโยคเป็นบอกเล่า แต่เราอาจจะตีความว่าผู้พูดมี
เจตนาสั่งก็ได้ เช่น น้องกำลังดูทีวีอยู่ พี่ก็พูดว่า

"ทีวีเสียงดังจัง"

ประโยคนี้อาจตีความได้ว่า ผู้พูดแสดงเจตนาบอกให้ผู้ฟังห้เสียงทีวีลง
บางประโยค รูปประโยคเป็นคำสั่ง แต่เราอาจตีความได้ว่าผู้พูดมีเจตนาทักทาย
หรือห้ามปรามก็ได้ เช่น พี่ซื้อขนมไว้เลี้ยงเพื่อนที่จะมาที่บ้าน น้องทราบอยู่แล้ว
แต่ก็ยังแสดงท่าทางจะหยิบขนมไปรับประทาน พี่จึงพูดว่า

"หยิบไปซิ"

ประโยคนี้อาจตีความได้ว่า ผู้พูดมิได้แสดงเจตนาสั่งให้ผู้ฟังหยิบไป แต่
ทักทายว่าถ้าหยิบไป ผู้พูดจะเอาเรื่อง

จากตัวอย่างต่างๆ ข้างต้น เราจะทราบว่าผู้พูดมีเจตนาอย่างไรแน่ ก็
ต้องพิจารณาสถานการณ์ หรือบริบทของประโยคประกอบ

การที่ประโยคคำถามแสดงเจตนาขอร้องก็ได้ ทักทายก็ได้ ประโยคบอกเล่าแสดงเจตนาสั่งก็ได้ และประโยคคำสั่งแสดงเจตนาทำทนาย หรือ ห้ามปรามก็ได้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจว่า เราจะรู้เจตนาของผู้พูดได้อย่างไร รูปประโยคช่วยแสดงเจตนาของผู้พูดได้มากน้อยเพียงไร และในการกำหนดเจตนาของผู้พูด มีเรื่องใดเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. ศึกษาว่า ประโยค ๓ ชนิดในภาษาไทยซึ่งปรากฏในนวนิยายเรื่อง ไซส์สังคม ของทมยันตี อันได้แก่ ประโยคบอกเล่า ประโยคคำถาม ประโยคคำสั่งแสดงเจตนาของผู้พูดอย่างไรบ้าง
๒. ศึกษาว่า ปริบททำให้ประโยคชนิดเดียวกันในนวนิยายเรื่อง ไซส์สังคม ของ ทมยันตี แสดงเจตนาต่างกันออกไปอย่างไรบ้าง

สมมติฐานการวิจัย

ประโยคแต่ละชนิดในภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง ไซส์สังคม ของทมยันตี แสดงเจตนาของผู้พูดได้ต่างๆ กัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาจากประโยคสนทนาในนวนิยายเรื่อง ไซ่สังคม* ของทมยันตี โดยถือว่า ประโยคสนทนาในนวนิยาย เป็นการจำลองแบบการสื่อสารของมนุษย์

วิธีการดำเนินการค้นคว้าและวิจัย

๑. สืบหาเอกสาร หนังสือ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง
๒. เก็บรวบรวมข้อมูลจากนวนิยายเรื่อง ไซ่สังคม ตลอดทั้งเล่ม
๓. นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์
๔. สรุปผลการวิจัย และเขียนข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบว่า ประโยค ๓ ชนิดในภาษาไทยแสดงเจตนาของผู้พูดอย่างไรบ้าง
๒. ทำให้ทราบว่า ปริบททำให้ประโยคชนิดเดียวกันแสดงเจตนาต่างกันออกไปอย่างไรบ้าง
๓. เป็นแนวทางในการวิเคราะห์เจตนาของผู้พูด

---

*สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกนวนิยายเรื่อง ไซ่สังคม เพราะนวนิยายเรื่องนี้ สะท้อนสภาพชีวิตของคนในสังคมในแง่มุมต่างๆ โดยเฉพาะตัวละครเอกซึ่งเป็นผู้หญิง แต่เป็นบรรณาธิการหนังสือผู้ชาย ดังนั้นในการสนทนาจะมีเรื่องที่เป็นข้อต้องห้ามในสังคม ทำให้ไม่สามารถพูดตรงๆได้ ต้องกล่าวโดยอ้อม บทสนทนาจึงมีทั้งการกล่าวโดยตรงและการกล่าวโดยอ้อม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศิริณี สันตะบุตร (Sirinee Santaputra ๑๙๘๐) ได้ศึกษาภาษาไทยในเรื่องประโยคคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ โดยมี "ข้อสมมุติเบื้องต้นในการใช้" (Pragmatic presupposition) เป็นเกณฑ์สำคัญในการพิจารณาและให้คำจำกัดความไว้ว่า "ข้อสมมุติเบื้องต้นในการใช้ คือ ความสัมพันธ์ที่ถูกกำหนดระหว่างการกล่าวประโยคกับเนื้อหาซึ่งถูกกล่าวถึงนั้น" ข้อสมมุติเบื้องต้นนี้จะอธิบายเงื่อนไขที่เหมาะสมในการกล่าวประโยค

ศิริณี ถือว่าคำลงท้ายคำถาม (Question particles) ๕ คำ คือ "ไหม" "หรือเปล่า" "ใช่ไหม" และ "ไม่ใช่หรือ" เป็นคำลงท้ายคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธที่แท้จริง (Real Yes/No question particles) แต่ "หรือ" นั้นไม่ใช่ "หรือ" ใช้ในประโยคคำถามที่กล่าวตามมารยาทสังคม ผู้พูดไม่คาดหวังคำตอบใดๆ นอกจากนี้ ถ้าเนื้อหาของคำถามที่ลงท้ายด้วย "หรือ" ตรงข้ามกับข้อมูลเดิมที่ผ่านมา คือ ต่างไปจากนิสัยปกติแล้ว คำถามนั้นจะใช้แสดงความประหลาดใจ และอาจจะใช้แสดงการเย้ยหยันได้ด้วย

ตัวอย่าง

๑. <u>เธอจะเอากาแฟหรือ</u>	- มีข้อสมมุติเบื้องต้นในการใช้
๒. <u>เธอจะเอากาแฟไหม</u>	- ไม่มีข้อสมมุติเบื้องต้นในการใช้
๓. <u>เธอจะเอากาแฟหรือเปล่า</u>	- ไม่มีข้อสมมุติเบื้องต้นในการใช้
๔. <u>เธอจะเอากาแฟใช่ไหม</u>	- มีข้อสมมุติเบื้องต้นว่า "xต้องการกาแฟ"
๕. <u>เธอจะ<u>ไม่</u>เอากาแฟใช่ไหม</u>	- มีข้อสมมุติเบื้องต้นว่า "xไม่ต้องการกาแฟ"

๖. เธอจะเอากาแฟหรือเป้ล่า - มีข้อสมมุติเบื้องต้นว่า
"Xต้องการกาแฟ"
๗. เธอจะไม่เอากาแฟหรือเป้ล่า - มีข้อสมมุติเบื้องต้นว่า
"Xไม่ต้องการกาแฟ"

ในประโยค ๖ และ ๗ ถือว่าเป็นประโยคคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธที่เป็นกลาง ไม่มีทั้งข้อสมมุติเบื้องต้น หรือ การคาดหวังของผู้พูด ส่วนประโยค ๘, ๙, ๑๐, ๑๑ นอกจากมีข้อสมมุติเบื้องต้นแล้ว ผู้พูดยังคาดหวังคำตอบอย่างใดอย่างหนึ่งจากผู้ฟังด้วย คือ ต้องการคำตอบว่า "ใช่"

สุรภี รุโจปการ (Surapee Rujopakarn ๑๙๘๖) วิจัยเรื่องการใช้สำนวนภาษาของประโยคคำสั่ง และประโยคขอร้องในภาษาฝรั่งเศสและภาษาไทย (Les Expressions de l'ordre et de La Demande en Français et en Thai) กล่าวถึงการใช้สำนวนภาษาที่เป็นวัจนกรรมตรง (Direct Speech Act) และวัจนกรรมอ้อม (Indirect Speech Act) ในประโยคคำสั่ง (L'ordre) และประโยคขอร้อง (La Demande) ในภาษาฝรั่งเศสและภาษาไทย โดยใช้ทฤษฎี Pragmatic Aspect ที่เกี่ยวกับการเสี่ยงต่อการเสียหาย สุรภีกล่าวว่า

การกลัวเสียหายของผู้พูดจะเป็นสาเหตุสำคัญให้ผู้พูดเลือกใช้สำนวนภาษาในแบบต่างๆ ทั้งในกรณีที่ผู้พูดและผู้ฟังพูดคนละภาษาและในกรณีที่ผู้พูดและผู้ฟังพูดภาษาเดียวกัน นอกจากนี้ การสื่อออกมาเป็นข้อความยังอาจแตกต่างกันไปตามแต่สถานการณ์ ความสัมพันธ์ และความรู้สึกที่แตกต่างกันของผู้พูดแต่ละคน เช่น นายแพทย์คนหนึ่ง เมื่อบอกให้พยาบาลส่งถุงมือให้ในขณะที่ปฏิบัติงาน ก็จะใช้ประโยคคำสั่ง นายแพทย์คนเดียวกันนี้ เมื่อจะไปพักผ่อน ต้องการฝากต้นไม้ให้นางพยาบาลคนเดิมซึ่งอาศัยอยู่ใกล้ๆดูแล ก็จะใช้ประโยคซึ่งมีวัจนกรรมอ้อมเป็นการขอร้อง

นอกจากงานวิจัยของศิริณี สันตะบุตร และ สุรภี รุจาปกรณ์ ยังมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับประโยชน์ต่าง ๆ อีกหลายคน การศึกษาของบุคคลเหล่านี้เกี่ยวข้องกับเรื่องการแบ่งชนิดของประโยชน์ตามเจตนา ผู้วิจัยจึงจะนำไปกล่าวไว้ในบทที่ ๒

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย